

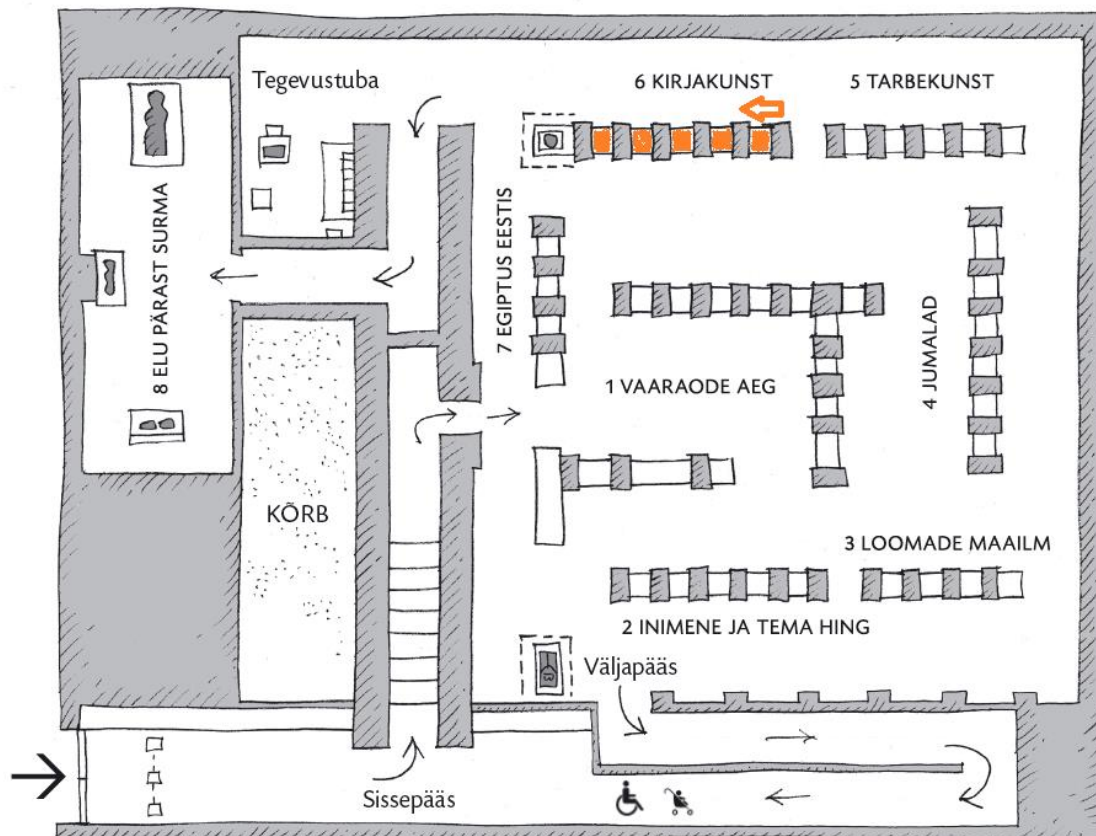


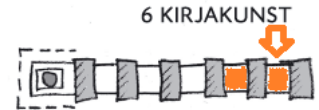
EGIPTUSE HILGUS

6

Kirjakunst

Egiptuse kirjakunstil oli oluline roll riigi juhtimises, kuid see oli ka kunsti lahutamatu osa ja üks ei olnud kujuteldav teiseta. Kirjutamine nõudis sama palju käelist osavust kui stseeni maalimine seinale või kivist inimfiguuri valmistamine. Nii kirjutaja kui kunstnik vajasis teataval määral loomingulisust. Egiptlaste jaoks oli kunsti eesmärk anda elujõud sellele, mida kujutati. Sel põhjusel välditi hauakambris ohtliku kujuga hieroglüüfe, näiteks nuge, kartes, et need võivad elustuda ja surnule kahju teha. Kiri võimaldas kunstiteose siduda sellel kujutatuga ning aitas surnul püsida elavana ka teispoolses. Samas oli ka iga hieroglüüf kui kahemõtteline kunstiteos.





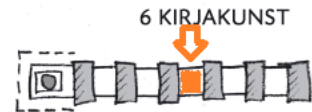
Fragmendid värvitud hieroglüüfidega

Keskmine riik (1980–1700 eKr). Lubjakivi
Qau el-Kebir. Schiaparelli väljakaevamised. 1905–1906

Egiptlaste üks kõige tähelepanuväärsemaid leiutisi oli kirjasüsteem. Iga hieroglüüfi sai kasutada kolmel erineval viisil: tähistas objekti, mida kujutas; oli häälik, mis moodustas sõna; märk andis edasi järgnevate sõnade üldise mõtte.

Fragmendid värvitud hieroglüüfidega

Keskmine riik (1980–1700 eKr). Lubjakivi
Qau el-Kebir. Schiaparelli väljakaevamised. 1905–1906

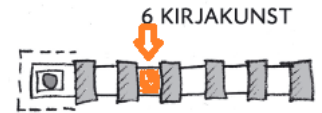


Hieroglüüfidega fragment

Vana riik (2592–2118 eKr). Lubjakivi

Egiptus Omandatud 1824–1888

Egiptlased nimetasid oma kirjasüsteemi „jumalate kõneks“. Hieroglüüfide kirjutamine näib ilmutavat äkki ja tervikliku süsteemina u 3250 eKr. Kirja päritolu on seostatud riigijuhtimise ja maksukogumisega, kuna riigile laekuvaid makse oli vaja registreerida.



Steel

Keskmine riik (1980–1700 eKr). Lubjakivi
Egiptus. Omandatud enne 1888. aastat

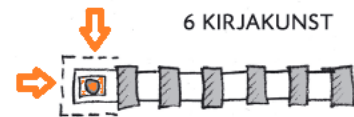
Kirjutamist kasutati lisaks administratiivsetele ülestähendustele ka religioosetel eesmärkidel. Näiteks ohverdamisvormeleid kirjutati erinevatele objektidele, et tagada surnu heaolu ja toit teispoolsus. Hauasteelidele pandi kirja surnu nimi, mida tuli säilitada elu jätkumiseks pärast surma.



Ušebtid

Uus riik (1539–1076 eKr). Puit / Uus riik (1539–1076 eKr). Lubjakivi
Deir el-Medina. Omandatud enne 1888. aastat / Egiptus. Omandatud enne 1888.
aastat

Ušebtile kirjutati vormel, mis aitas kujukesel ellu ärgata, kui oli vaja surnu asemel teispoolsuses tööd teha. Egiptlaste uskumuse järgi vastavad ušebtid kutsele täita töökohustusi teispoolsus: „Siin ma olen!“. „Ušebti“ tähendabki tõlkes ’vastaja’.



Ohvri laua alus

Uus riik (1539–1076 eKr). Granodioriid

Memphis (?), Egiptus. Drovetti kollektsioon. 1824

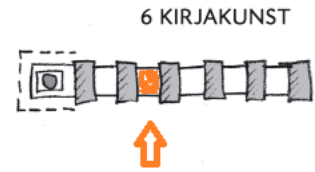
Hieroglüüfide lõikamine kivisse andis sellele igavese pühaduse, mis säilis ka pärast materjali taaskasutamist. See ohvri laua alus on dateeritud Uue riigi perioodi, kuid sinna lõigatud kiri on rohkem kui tuhat aastat vanem.



Papüürus mängu õpetusega

Hilis-Egiptus (722–332 eKr). Papüürus, tint
Teeba, Egiptus. Drovetti kollektsioon. 1824

Papüürus sisaldab hieroglüüfidega kirja pandud õpetust seneti mängimiseks, mis on üks vanimaid lauamänge. Egiptlased nimetasid hierroglüüfe *medu netjer* ehk „jumalate sõnad“, nad uskusid, et kirjutamine oli jumalate leiutis.



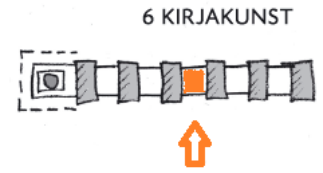
Paletid

Uus riik (1539–1076 eKr). Puit

Egiptus, Deir el-Medina

Drovetti kollektsioon

Palett, millel olid väikesed õnarused vee, tindi ja pilliroost stiiluse jaoks, oli kirjutaja kõige olulisem töövahend. Paletikujuline hieroglüüfimärk tähistabki sõna „kirjutaja“. Mõlemal paletil on selle omaniku nimi. Ühel paletil on see kiri loetamatu, kuid teisel on jäädvustatud kirjutaja Amenhebi nimi.



Hieraatse kirjaga ostrakonid

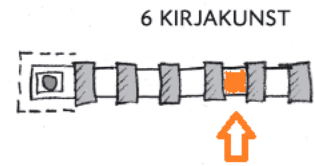
Uus riik (1539–1076 eKr). Kivi

Deir el-Medina, Egiptus

Omandatud enne 1882

Schiaparelli väljakaevamised. 1905

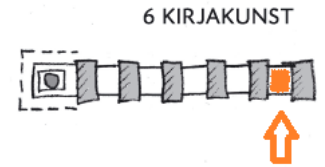
Kuna papüürus oli kallis, kasutasid kirjutajad administratiivsete tekstide ja koolitekstide kirjapanekuks kivi- ja savinõude kilde ning luid. Sellisel juhul ei kirjutatud hieroglüüfidega, vaid hieraatses kirjas, mis on kursiivkiri ja mida sai kirjutada oluliselt kiiremini kui hieroglüüfe.



Tahvel Amenemope õpetustega

Hilis-Egiptus (722–332 eKr). Puit, tint
Egiptus. Drovetti kollektsioon. 1824

Üks paljudest Vana-Egiptuse kirjandusžanritest oli õpetuste jagamine: isad annavad lastele nõu õigeks eluteeks või juhatavad jumalad, kuidas vaaraod peaksid riiki valitsema. Sellel tahvlil on säilinud katkend Amenemope õpetusest, kus isa soovitab oma lapsel olla õiglane ja moraalne, et pälvida jumalate piiritu heatahtlikkus.



Plokkskulptuur

Rooma periood (30 eKr – 395 pKr)

Granodioriid

Omandatud enne 1888. aastat

Plokkskulptuur on skulptuuri tüüp, mida iseloomustab kujutatava kükitav asend. Selle skulptuuri kehale on lõigatud neli rida demootses kirjas, mis oli uudne kursiivis kirjutamise viis Uue riigi ajal. Selline lihtsam kirjasüsteem oli eriti sobilik administratiivdokumentide jaoks.